

Infosheet / september 2018

Meisjesbesnijdenis – algemene informatie en terminologie

In Nederland worden we vanaf het begin van de jaren negentig geconfronteerd met vrouwelijke genitale verminking (vgv), ook wel meisjesbesnijdenis genoemd. Dit komt door de immigratie van vrouwen uit landen waar vgv een gangbaar gebruik is.

Wat is meisjesbesnijdenis?

Meisjesbesnijdenis is een ingreep aan de uitwendige vrouwelijke geslachtsorganen zonder medische noodzaak.

Variatie

Er zijn verschillende manieren waarop de vrouwelijke geslachtsorganen worden besneden. Welke delen van de geslachtsorganen worden verminkt en in welke mate dat gebeurt, hangt af van de lokale gebruiken, de wens van de ouder(s) en de besnijder(st)er.

Vormen

De World Health Organization (WHO) onderscheidt vier vormen van meisjesbesnijdenis (zie ook de [folder](#)):

Type 1:

Gedeeltelijke of totale verwijdering van de clitoris en/of de voorhuid (clitoridectomie).

Type 2:

Gedeeltelijk of totale verwijdering van de clitoris en de kleine schaamlippen, met of zonder verwijdering van de grote schaamlippen (excisie).

Type 3:

Vernauwen van de vaginale opening door wegsnijden en aan elkaar hechten van de kleine schaamlippen en/of de grote schaamlippen, met of zonder verwijdering van de clitoris (infibulatie).

Type 4:

Alle andere schadelijke handelingen aan de vrouwelijke geslachtsorganen om niet-medische redenen, zoals prikken, piercing, kerven, schrapen en wegbranden.

De meest ingrijpende vorm is type 3. Deze vorm zorgt doorgaans voor de meeste gezondheidsklachten.

Vgv of meisjesbesnijdenis?

Vrouwelijke genitale verminking (vgv) is de letterlijke vertaling van de term die de WHO voor meisjesbesnijdenis gebruikt: Female Genitale Mutilation (FGM). De Nederlandse overheid verwerpt de term meisjesbesnijdenis, omdat zij net als de WHO van mening is dat het gaat om verminking. Daarom spreken we in Nederland in alle officiële stukken voor beleidsmakers, beleidsuitvoerders en intermediaire zorgverleners over vrouwelijke genitale verminking.

Professionals wordt echter aangeraden om in direct contact met mensen uit de risicogemeenschappen te spreken over meisjesbesnijdenis. In dergelijke gesprekken is het opbouwen van een vertrouwensrelatie namelijk van groot belang. Dan

is het nuttig om een niet-veroordelende term te gebruiken.

Terminologie

Voor het besnijden van meisjes worden verschillende termen gebruikt. In Engelstalige landen wordt gesproken over *female genital mutilation* (FGM), *circumcision*, *cutting of female genital cutting*. In Franstalige landen gebruikt men de termen *mutilation genital feminine* of *excision*.

In Nederland gebruikten we voorheen vooral de term vrouwenbesnijdenis. Inmiddels is die vervangen door vrouwelijke genitale verminking (vgv). Omdat het besnijden doorgaans op jonge leeftijd gebeurt, is ook de term meisjesbesnijdenis gangbaar.

Hieronder vindt u een overzicht van de veel gebruikte terminologie. Enkele termen hebben meerdere betekenissen en zijn daarom verwarrend. Het is dus belangrijk om altijd door te vragen wat iemand met een bepaalde term bedoelt.

Clitoridectomie

Gedeeltelijke of totale verwijdering van de clitoris en/of de voorhuid (type 1)

Defibulatie

Een ingreep waarbij de vaginale opening wordt vergroot of de vernauwing wordt opgeheven. Het littekenweefsel tussen de (voormalige) labia wordt open gesneden en de snijvlakken worden zodanig gehecht dat ze niet meer aan elkaar kunnen groeien. Dit gebeurt meestal vóór het huwelijk, de bevalling of bij (menstruatie)klachten

Excisie

Gedeeltelijke of totale verwijdering van de clitoris en de kleine schaamlippen, met of zonder verwijdering van de grote schaamlippen (type 2)

Her- of reïfibulatie

Het opnieuw hechten van de resterende delen van de schaamlippen, onder meer na een bevalling, waardoor de vaginale opening opnieuw verkleind wordt tot de oorspronkelijke opening van na de besnijdenis

Herbesnijdenis

1) Her- of reïfibulatie 2) Van een mildere naar een zwaardere vorm 3) Rond de acht weken na een eerste besnijdenis, als deze niet goed is uitgevoerd

Hersteloperatie

1) Defibulatie 2) Her- of reïfibulatie 3) Reconstructieve operatie: een chirurgische ingreep waarbij de clitoris wordt vrij geprepareerd en de labia minora en/of labia majora opnieuw worden gecreëerd

Infibulatie

Vernauwen van de vaginale opening door het wegsnijden en aan elkaar hechten van de kleine schaamlippen en/of de grote schaamlippen, met of zonder verwijdering van de clitoris (type 3)

Reconstructieve operatie

Een chirurgische ingreep waarbij de clitoris wordt vrij geprepareerd en de labia minora en/of labia majora opnieuw worden gecreëerd

Sunna

1) Een milde vorm van vgv, bijvoorbeeld het prikken in de clitoris totdat een druppeltje bloed ontstaat 2) Een verzamelbegrip voor alle vormen van meisjesbesnijdenis. Goed doorvragen wanneer men deze term gebruikt.

Achtergrond

Redenen voor vgv

Het besnijden of bewerken van de uitwendige genitalia van meisjes is een culturele traditie die verbonden is met opvattingen over reinheid, schoonheid, vrouwelijkheid en seksuele moraal. De redenen waarom ouders hun dochters laten besnijden, verschillen van familie tot familie en van gemeenschap tot gemeenschap. Doorgaans gebeurt dit ter bescherming van de sociale status van het gezin en om de kans op het vinden van een huwelijkspartner te vergroten. Zo proberen ouders de toekomst van hun dochters veilig te stellen. Huwbaarheid is dan ook een belangrijke factor.

De keuze van ouders voor besnijdenis wordt ook beïnvloed door de geldende sociale norm: omdat anderen hun dochters laten besnijden, voelt men zich gedwongen dit ook te laten doen. Veel meisjes en vrouwen zien de ingreep als iets vanzelfsprekends: het hoort erbij, iedereen is immers besneden. Lokale machtsstructuren – van gemeenschapsleiders en geestelijk leiders tot vrouwen die de besnijdenissen uitvoeren – spelen een grote rol bij het voortzetten of juist uitbannen van deze traditie.

De volgende redenen voor meisjesbesnijdenis worden vaak door praktiserende gemeenschappen genoemd:

- het vergroot de huwelijkskansen
- het beschermt de maagdelijkheid van het meisje
- het geeft status in de gemeenschap
- een besneden vrouw is mooi
- het is een teken van een goede opvoeding
- het is een culturele traditie
- het is een religieus voorschrift

Leeftijd

Vgv vindt meestal plaats op de leeftijd van 4 tot 12 jaar. Maar in sommige culturen worden meisjes een paar dagen na de geboorte al besneden. Ook tot vlak voor het huwelijk kan meisjesbesnijdenis plaatsvinden. Migratie kan eraan bijdragen dat besnijdenis op een andere leeftijd plaatsvindt dan gebruikelijk is in de eigen cultuur.

Procedure

Een besnijdenis kan georganiseerd worden voor één meisje, maar soms worden alle meisjes in een dorp van dezelfde leeftijd tegelijk besneden. Traditioneel wordt een besnijdenis uitgevoerd buiten een kliniek, zonder verdoving en onder niet-hygiënische omstandigheden, door lokale (vroed)vrouwen die niet medisch geschoold zijn.

De WHO signaleert echter een toename van het aantal meisjes dat in een kliniek onder verdoving wordt besneden door geschoolde zorgverleners. Met name in landen als Egypte, Soedan en Kenia is er sprake van een dergelijke medicalisering. Dit wordt veelal gedaan om de hygiëne te waarborgen. (Bron: [Female Genital Cutting: The Interpretation of Recent DHS Data](#), 2013, pdf, 1,4 MB)

Herkomst van vgv

De exacte herkomst van vgv is niet duidelijk. Er zijn Egyptische mummies gevonden, besneden, daterend van 2000 jaar voor Christus, 2700 jaar voor Mohammed. Waarschijnlijk is vgv een prechristelijk, pre-islamitisch gebruik dat later in sommige gebieden verweven is geraakt met het geloof. Vgv staat niet in de Koran of Bijbel vermeld als religieus voorschrift. De traditie wordt vaak gekoppeld aan de islam maar in veel landen waaruit in Nederland woonachtige moslims afkomstig zijn, komt vgv niet voor. Er zijn ook christelijke volken die vgv toepassen.

Koran en hadiths

Ondanks dat vgv in geen enkel religieus geschrift wordt beschreven, zien sommigen het wel als een religieus voorschrift. Vooral de relatie met de islam wordt vaak genoemd. Een belangrijk motief voor het handhaven van meisjesbesnijdenis is volgens sommige moslims dat het volgens een hadith 'sunna' is om je dochters te laten besnijden. Sunna betekent hier 'voorbeeldig gedrag volgens de profeet'.

De hadith die mogelijk over meisjesbesnijdenis gaat, stelt: 'Raak aan, maar haal niets weg', wat ook wel geïnterpreteerd

wordt als: 'Snij niet te diep'. Deze hadith wordt, ook door Koran-geleerden, verschillend geïnterpreteerd. Volgens de Somalische religieuze leider imam Adan Yusuf is het daarom niet logisch om deze zwakke hadith te volgen. Meisjesbesnijdenis is in ieder geval geen verplichting voor een moslim, omdat het niet in de Koran staat vermeld. Ook hadith-expert professor Hidir (Islamitische Universiteit Rotterdam) roept moslims op om deze hadith niet te volgen (zie het [filmpje](#) hierna).

Fatwa's tegen meisjesbesnijdenis

Wereldwijd hebben belangrijke islamitische geestelijke leiders diverse **fatwa's** tegen meisjesbesnijdenis uitgesproken. Ook hebben Nederlandse imams tijdens een discussiebijeenkomst in 2007 een verklaring ondertekend waarin zij aangeven actief mee te willen werken aan de bestrijding van vgv in Nederland.

Tijdens deze studiedag was de religieuze leider dr. Abbas Khadar van de Al-Azhar universiteit in Caïro aanwezig. Hij vertegenwoordigde de hoogste islamitische geestelijke, professor dr. Ali Goma'a, die in november 2006 een verbod voor moslims op meisjesbesnijdenis uitsprak en hen opriep deze praktijk te beëindigen.

[Overzicht van enkele fatwa's](#)

Gevolgen voor de gezondheid

Vrouwelijke genitale verminking kan lichamelijke, psychische en seksuele problemen veroorzaken. De kans hierop is groot, zowel kort na de ingreep als op de lange termijn. Bij **infibulatie** komen de meeste klachten voor. Vrouwen leggen bij eventuele klachten niet altijd het verband met de besnijdenis. Soms zien zij klachten als horend bij het 'vrouw-zijn', niet als gevolg van de besnijdenis. Dit kan samengaan met onbekendheid van het menselijk lichaam. Het leggen van een verband tussen besnijdenis en gezondheidsrisico's helpt om in gesprek te gaan over het verbod op vgv in Nederland.

[Lichamelijke gevolgen tijdens en direct na de ingreep](#)

- Extreme pijn (wanneer de ingreep zonder verdoving plaatsvindt)
- Klachten van de urinewegen (pijn bij het plassen, ophoping van de urine in de blaas)
- Overmatig bloedverlies
- Kans op infecties (lokaal, eventueel met abcesvorming, maar ook hepatitis, hiv en tetanus)
- Shock
- Overlijden

[Gevolgen op de langere termijn](#)

Mogelijke medische gevolgen (op langere termijn) na de ingreep:

- menstratieklachten (dit zie je vaker als de opening kleiner is)
- moeilijke en/of pijnlijke urinelozing (dit zie je vaker als de opening kleiner is)
- chronische pijn in de onderbuik
- chronische infecties, zowel urineweginfecties als vaginaal
- littekenvorming met keloïd en huidcysten
- verhoogde kans op hiv-infectie als gevolg van verwondingen (en dus meer sperma/bloedcontact)
- moeilijk inwendig onderzoek (uitstrijkje)
- moeizame bevalling
- medisch ingrijpen om seksuele gemeenschap en bevalling mogelijk te maken

Mogelijke psychosociale en seksuele gevolgen (op langere termijn) na de ingreep:

- Angst en depressie
- Posttraumatische-stressstoornis (ptss)

- Negatieve invloed op seksualiteitsbeleving

Over de ontwikkeling van psychosociale klachten is nog niet veel bekend, maar de volgende factoren zijn relevant:

- Type besnijdenis
- Leeftijd waarop een meisje is besneden
- Omstandigheden waaronder een besnijdenis is uitgevoerd (met of zonder verdoving, locatie, etc.)
- Overtuiging: hoe denken de ouders en het meisje zelf over besnijdenis?
- Cultuur op zich: hoe makkelijk praten mensen over meisjesbesnijdenis?
- Migratie naar landen waar besnijdenis verboden is
- Houding van echtgenoot/partner bij seks
- Middelengebruik (onder andere qat)

Lees meer over de psychosociale gevolgen van meisjesbesnijdenis in het boek *Versluisde pijn* (Pharos, 2010).

Zero Tolerance Day

Jaarlijks wordt er op 6 februari aandacht gevraagd voor de wereldwijde strijd tegen Vrouwelijke Genitale Verminking (vgv).

Meer informatie

Meisjesbesnijdenis / VGV

[Meisjesbesnijdenis / vgv](#)

Huisarts-migrant.nl

Website voor huisartsen en andere zorgverleners met vragen over zorg en gezondheid voor migranten, vluchtelingen en patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden.

huisarts-migrant.nl

Over Pharos

[Over Pharos](#)